

องค์ความรู้จากการบริการวิชาการการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ความหมายของพิพิธภัณฑ์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ “สถานที่เก็บรวบรวม และแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ”

Webster’s Dictionary of Synonyms ให้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ว่า “สถานที่สะสมหรือรวบรวมวัตถุทาง ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สิ่งแปลกประหลาด และศิลปวัตถุ”

สรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์

เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางสังคมและอุทิศตนเพื่อรับใช้ชุมชน โดยทำหน้าที่รวบรวม อนุรักษ์ รักษา วิจัย และการจัดแสดงเพื่อให้ความรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับสาธารณชน ซึ่งจะช่วยสร้างจินตภาพ เอกลักษณะ และอรรถ ภาควิไมใจในมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสังคมแต่ละสังคม โดยไม่แสวงหาผลกำไร

ประเภทของพิพิธภัณฑ์

๑. แบ่งตามหลักเกณฑ์การบริหาร
 - ๑.๑ พิพิธภัณฑ์ของทางราชการ
 - ๑.๒ พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยเอกชน เช่น พิพิธภัณฑ์จำทีว พิพิธภัณฑ์บ้านดำ
๒. แบ่งตามการจัดแสดง
 - ๒.๑ จัดแสดงในร่มหรือภายในอาคาร
 - ๒.๒ จัดแสดงกลางแจ้งหรือภายนอกอาคาร

องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์

๑. ต้องมีสถานที่จัดแสดง
๒. ต้องมีสิ่งของที่นำมาแสดง
๓. ต้องมีผู้บรรยาย ผู้ดูแล

การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์

๑. ต้องมีการจัดหมวดหมู่ของสิ่งของที่นำมาแสดง เช่น เสื้อผ้า เครื่องใช้ภายในบ้าน เครื่องมือทำมาหากิน ประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น การจัดแสดงเหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ

๒. ส่วนให้ความรู้ ได้แก่ คำบรรยาย ผู้บรรยายหรือการให้ความรู้โดยวิธีการอื่น ๆ

๓. การตกแต่งสถานที่จัดแสดง การใช้แสง การใช้เงา การใช้เสียง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้มีความกลมกลืนกับการจัดแสดง

๔. สภาพแวดล้อมภายนอก เช่น อาคารจัดแสดง รวมถึงสภาพแวดล้อมต้องมีความกลมกลืนกับสิ่งที่จัดแสดง หรือสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การดูแลรักษา

การดูแลรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑ์ต้องมีการดูแล รักษา ทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และต้องมีความเหมาะสมกับสิ่งที่จัดแสดง หากเกิดความเสียหาย ต้องมีการซ่อมแซม ให้เหมาะสมกับสภาพของสิ่งของนั้น

แนวทางในการดูแลรักษาที่ดีที่สุดคือ การป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายหรือความสกปรก โดยเฉพาะสิ่งของที่นำมาจัดแสดง เพราะเป็นสิ่งของที่หายาก หรือมีอยู่น้อย การเก็บรักษา เช่น การเก็บรักษาในตู้กระจก

การรักษาความปลอดภัยก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการดูแลพิพิธภัณฑ์ อาจทำได้โดยการใช้กล้องวงจรปิด การจัดให้มีผู้รักษาความปลอดภัย การจัดแสดงสิ่งของในที่มองเห็นได้ง่าย ไม่อยู่ในมุมอับสายตาเพื่อป้องกันการโจรกรรมหรือการทำให้เสียหาย หรือการทำลาย

ปัญหาและอุปสรรค

๑. ขาดแคลนงบประมาณ
๒. ขาดความรู้ในการบำรุงรักษาสิ่งของที่นำมาจัดแสดงอย่างถูกวิธี
๓. ไม่มีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง
๔. ไม่มีการแสวงหาสิ่งของที่นำมาจัดแสดง เป็นสิ่งของที่หายากรวมถึงไม่มีการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประกอบการบรรยาย

๕. ผู้บรรยายยังมีความรู้และประสบการณ์ในการบรรยายไม่มาก
๖. ขาดการสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ จากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน
๗. ผู้จัดหมดกำลังใจ เนื่องจากจัดแล้วไม่มีผู้ให้ความสนใจ สนใจในการเข้าชม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์สถานท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

หมวด ๒ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

มาตรา ๑๖ ให้เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

มาตรา ๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ บทบัญญัติทางกฎหมายเหล่านี้ มีสาระโดยสังเขปกำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางปฏิบัติสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานที่ตั้งขึ้นดังนี้

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕